

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenként egy iven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések
szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére
kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára egész évre 12 kor., félévre 6 kor.
negyedévre 3 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.
Hirdetés ára oldalanként 40 kor.

TARTALOM-JEGYZÉK: Vezércikk. Országos prot. szövetség. Egyházunk jelen helyzete. Boross. — Egyetemes nyugdíj-intézet: Az egyetemes nyugdíjintézeti szabályrendelet 25. §-ának C. pontja ellen. Ihász László. (Vége köv.) — Az „utasítás” a nem állami elemi népiskolákról. Kund Sámuel. (Folyt. köv.) — Tárcsa. Evangélikus egyházunk iskolafenntartói kötelessége különös tekintettel a népiskolákra. Pröhle Henrik. (Folyt. köv.) — Tanügy. — Belélet. — Irodalom. — Hirdetések.

ORSZÁGOS PROT. SZÖVETSÉG.

Egyházunk jelen helyzete.

Soraimban, — mivel lapunk ismételve is kifejezést adott annak, hogy elérkezettnek látja az időt hazánk protestánsainak szervezkedésére, közös, nagy célok munkálására — azzal a kérdéssel óhajtok foglalkozni: elérkezett-e már e szervezkedés szükségének időpontja. Nagyon óhajtanám, ha fejtegetéseimet senki félre nem értené s azok tartalmához más hozzáértők is hozzászólólanának.

A szent sír védelmére alapított s 1312-ben eltörölt templomosok rendjének utolsó nagymestere, Molay Jakab, máglyán végezvén életét, a nép hite szerint sírja felett többször ezen szózat volt hallható: „Ki fogja most már a szent sirt megvédeni?” „Senki, senki”, volt rá a válasz. Mi is hasonlóan azt kérdezhettük: „Ki fogja a protestantizmust a mai kritikus helyzetében megvédeni?” Mert azon erélyes s bátor szellemet, mely őrt állott egyházunk mellett hithű s bátor férfiakban, fájdalom, ma nem látjuk sehol, legalább nem oly serény működésben, mint a milyenben egykor volt, sőt a működni kívánó oly kényszerhelyzetbe jut, hogy szinte tétlenségre kárhoztattatik.

Azon nem törődömség, mely jelenleg egyházunk minden terén észrevehető, a Luthertársaság szerény törekvését kivéve; azon neheztelés, mely a legszerényebb és egyházszerető szívből fakadó megjegyzésre itt-ott feltűnik; azon indolencia, mellyel minden, az egyház érdekében tett indítvány vagy cselekmény fogadtatik, már-már bennem is azt az elhatározást érlelte meg, hogy jobb félrevonulni s a „dolce far niente” elvet vallókhoz csatlakozni. Igen, de ha így tesz más is és többen és mindenki, ránk szakad a tető s az élet harcában elpusztulunk. Pedig aki mer,

az nyer. A gyávák félretolatnak s eltűnnek az élet szinpadáról. De ime itt jön szemem elé a leverő hír s nem is először most, hogy nyájunkban a farkasok zsákmányoltak s a múlt év 9 hónapjában 366 lelket vittek el s az összes magyarországi egyházak közt a miénk az, amely legtöbbet veszített. Ezt soha sem hittem volna, mert azon hitet tápláltam keblemben, hogy a gályarabok hithűsége megvan még most is híveinkben. S ime, mily keservesen csalódtam. Mi ennek oka? Mi lehet a gyógyszere? Erről most nem szólhatok, gondolkozzék kiki e felett. Lehet, hogy félreértenének, jönne azután a nagy neheztelés. E bajra én nem ajánlhatok gyógyszert, mert az új tekintély — alapítási szinezettel bírna. Szóval ne csináljunk semmit egyházunk védelmére, ki volt mondva, „mert ennek nincs itt most az ideje.” Ez a mi átkunk, ezzel gyengítjük, pusztítjuk magunkat. Ezzel ártottunk eddig is többet mi magunknak, mint minden ellenségünk.

De hát ez így nem maradhat, hisz akkor egyházunkat megsemmisülésre kárhoztatjuk. Itt nem jöhet az tekintetbe, hogy kinek mi tetszik, vagy nem tetszik. Itt az egyház érdeke a fő. Azért Pál apostollal szólok: „Ie pedig azokat szóljad, melyek illenek a tiszta tudományhoz, hogy a vén emberek józanak legyenek, tiszteletesek, mértékletesek a hitben, a szeretetben és a türelemben épek. (Titus II. 1. 2.)

Ezen előttem szent s a kereszténység szelid, békés szellemét lehellő szavakkal állok elő, ezekkel jelezni akarván az egyházban felelevenítendő békés szellemét a mi Megváltónknak, előidézendő annak felállítását biztosító egyetértést és felelevenítendő a szünnyadó hitet. Nem lehetetlen, ismét fog hangzani: „Micsoda beszéd ez? Nincs erre szükség.” Hát lássuk, bizony én ebben pessimista vagyok. Én aggodom, nagyon aggodom. Nem teszünk egyházunk védelmére, megerősítésére semmit, vagy nagyon keveset.

Nincs köztünk egyetértés, hitünk gyenge, amint azt a kitértek fentidézett száma bizonyítja. Egyházunk biztosítása pedig munkásságunktól, egyetértésünktől és szilárd hitünktől függ. Mi hiszünk, legalább sokan, az ellenfél szép biztató szavaiban. Így áztatván minket örökös ellenségünk, ez alatt lázasan készül nemcsak védelemre, de szükség esetén támadásra is. Éppen úgy jár el, mint a török szultán Budavár elfoglalásánál. A kis trónörökös, János Zsigmondot, magához rendelte több főúrral s mi alatt ő a kiseddel enyelgett s a főurakkal beszélgetett, biztatva őket jó akaratáról, az alatt katonái barátság színe alatt a várba egyenként lassan besompolyogtak s mikor már a főbb helyeket elfoglalták s elegenden voltak a netaláni ellenállást is leverni; akkor a török azt mondta: a vár az enyém. Hogy erre van kilátás, bizonyítja azon eset, amikor Jókaival, mint eretnekekkel, a méltóságos és excellenciás rk. püspökök nem akartak egy társaságban működni. Bizonyítja ezt a Regnum Marianum felállítása, melyben másnak nem lesz helye, csak r. katolikusnak. Bizonyítja az is, hogy örökös ellenségünk gondját mindenre kiterjeszti, mi csak céljához segíti. E napokban 150.000 koronás házat vett, korunk egyik nagyhatalmának, az ő sajtójának, az „Új Lap“ hajlékául s még abban is bízunk, hogy az ügyét szolgáló sajtó felszegélyezésére félmillió koronát előteremt. Vidéki népszövetkezetek szervezése által egy hatalmas fanatizált sereget toborzott már össze; az ifjúságot különféle kongregációkba egyesíti, sőt Mária, szent Imre s egyéb nevű zászlókra feleketi. Egyik világi vezére, főúr, egy katolikus gyűlésen ezt mondta: „Nem tudom, meddig lesz képes a protestantizmus magát fentartani a mostani szervezetlen állapotban?“ Hol vannak a mi világi uraink? Ki védi meg a protestantizmust?

Van olyan egyházi felügyelőnk is, ki még egyházunk védelmére tett egyetemes gyűlési intézkedésnek a végrehajtását is megtámadja. A református papi kongresszus alkalmával egy néppárti lap azt írta: „80.000 emberünk van már, kiknek hűségére feltétlenül számíthatunk. Ha valaki ellenünk támad, pozdorjává morzsoljuk össze.“ Mit szólnak mindezekhez, opponáló uraim? Az előhozott tények sem győzik meg önöket magoktartásának az egyházra nézve roppant káros voltáról? Nagyon is korlátolt felfogású ember lehet az, aki az elmondottak után nem veszi észre, hogy mily veszély fenyegeti egyházunkat. Még csak azt adom hozzá: ha az országgyűlés többsége, mint például II. Ferdinánd alatt, r. katolikus vallással lesz telítve, ha hasonló szelleműek lesznek a főbb és alsóbb hivatalnokok, a mi megtörténhetik, akkor ki lesz mondva: „Hoc Regnum est Regnum Marianum“ s ebben nincs

másnak helye, csak r. katolikusnak. Erre is élceken gunyolódjunk? Nincs szükség egyházunk biztosításáról gondoskodni? Mi nem tudjuk felfogni, mit jelent az „Si vis pacem, para bellum?“ Nincs szükség egyházunkat szervezni? Nem jött még el az ideje?

Egyházunkat veszély fenyegeti,
Meg van mondva az már rég —
Közbe vágott Pató Pál úr
„Ejh, rá érünk arra még.“

Ezek után akaratlanul is két kérdés merül fel. Az első az, hogy mikép lehetne az egyháznak itt érintett belső bajain segíteni? Erre nézve talán legjobb lenne, ha a theologiai intézeteink igazgatói, mint erre legilletékesebb tényezők, nyilatkoznának, — t. i. mikép lehet azt elérni, hogy a hívek rendületlenül ragaszkodjanak egyházunkhoz? A második kérdés pedig az, hogy mit kellene tenni egyházunk védelmére? Erre talán szívesek lesznek felelni, azaz tanácsot adni a központi vezetés ellenzői és az országos prot. szövetség létesítésétől fázó hittestvéreink.

„... Ha gonoszúl szoltam, tégy tudományt a gonoszról, ha jól szoltam, miért versz engemet?“ (János ev. XVIII. 23.)

Boross.

EGYETEMES NYUGDÍJINTÉZET.

Az egyetemes nyugdíjintézeti szabályrendelet 25. §-ának C. pontja ellen.

I.

Nem azért nyilvánítottam kéretlenül is véleményem az egyetemes nyugdíjintézet alapszabálytervezete felett, hogy tanácsokat osszak; azért sem, hogy meddő vitát provokáljak; de mert a sokszorosított javaslat szétküldése folytan kötelezettnek éreztem magamat ez ügy javára nyilvánítani egyéni nézeteimet.

Nem arrogálok magamnak, hogy nézeteim „e kérdésben a tájékozott és alapos közvélemény kialakulására“ hassanak; de a féltő gond, mellyel nyugdíjintézeti ügyünk iránt viseltetem, kényszerített a felszólalásra, *ohajtásaimnak* feltárására; „minthogy ily ügynek beható tárgyalása a nélkül nem is képzelhető“, hogy az teljes őszinteséggel és szigorú határozottsággal ne vétessék minden oldalról szemügyre.

Elmondtam nézeteimet, Dixi et salvavi animam meam. Gondja most már a bizottságnak: mit cselekszik vele.

A dologhoz szólnom tovább is most már nem illenék; annál kevésbé, mert a Nt. ügyvivő Úr a bírálatra tett reflexiójának végén a vitát a maga részéről lezárta.

Teljes tisztelettel tudomásul veszem ezt és nem provokálok.

De a vitát bezáró felszólalásában a Nt. ügyvivő Úr egy kérdést vetett fel nekem. Ezzel lökést adott gondolataim tovább fűzésére.

Nem reflektálva tehát egyebekre, kiszakítom e kérdést a többi közül; lelkiismeretemnek kényszere alatt azt előlme veszem, s mint evangéliomi egyházunknak — hogy úgy mondjam — jellemét érintő dolgot tárgyalom.

Nem átokkal fenyegetődzttem én; de a lelkiismeretnek szigorú ítéletét hallattam az ellen az apa ellen, ki a szabálytervezet 25. §-ának C. pontját megmerné szavazni s ez által a bűnös gyermeket a neveltetési segélytől meg tudná fosztani. A lelkiismeret hatása alatt tettem ezt; s ha a lelkiismeret az Isten szava az emberben, hiszem, hogy valami részben én bennem is az Isten szava szólt...

Cégéres bünt és diffamáló vétek miatt börtönbe kerülést hozott fel példakul a Nt. ügyvivő Úr és ezekből folyólag kérdezi: „Hát az egyház erkölcsi feladataival megegyező volna, hogy az ilyeneket anyagi támogatásban részesítsen ott is, ahová sülyedtek?”

Bátorkodom módosítani e kérdést annyiban, hogy az „*egyház*” szó elé odateszem e jelzőt „*keresztyén*”. S az így módosított kérdésre habozás nélkül adom a feleletet: Igen! Igen! Igen!

Én nagyobb bűnöket is el tudtam képzelni a felhozottaknál ama §. olvasása közt. De midőn elgondolkodtam ama szörnyűségek felett: lelkem előtt feltárult egy kép, melyen Jákob kutjánál üdvözítőnk ama samariabeli nőnek az örökélet forrását megnyitja; látom egy másikon, mint tünnek el a tettenért asszony vádolói Krisztus tekintete elől, míg a bűnös asszony ítélet helyett ez általa képzelhetetlen kegyes szózatot hallja: „*Én is nem kárhoztalak tégedet, eredj el és többé ne vétkezzél*”. Aztán ott látom őt, a megfeszítettet, a két lator között; hallok szavát a vele megfeszített gonosztevőnek vigasztalására: „*Bizonny mondom neked: még ma velem leszel a paradicsomban!*”

Oh! aki a vakot, bénát, poklost és mindenféle hozzá jövő vétkest mind azzal gyógyítja meg: „*Bizálj fiam, megbocsáttattak a te bűneid*”; annak egyháza nem vallhat oly erkölcsi elvet, mely a bűn örvényébe esett szerencsétlent abban veszni hagyhatná.

Hiszen még a világi törvény is megköveteli segélni a szerencsétlent s bünteti azt, ki annak segélyére nem siet és a mi keresztyén egyházunk elengedhetné a maga tagjainak: megmenteni a szerencsétleneket?

Egyházunk erkölcsi törvénye a szeretet; az az utasítás pedig, amelyet üdvözítőnk annak a törvénytudónak az irgalmas samaritánus példájául adott, mondván: „*Eredj el és te is eképen cselekedj!*”, oly parancs, mely minket segítő tetterre hív nemcsak a testi bajba esett szerencsétlenek, de az erkölcsi elbukottak iránt is.

Aztán valami úgy zugja lelkemen keresztül a vádat: „*uton járó (hajléktalan) voltam, be nem fogadtatok engemet; mezítelen voltam, meg nem ruháztatok engemet; tömlőcében voltam, meg nem látogattatok engemet!*”

Én vétkes mnlasztásnak látom és az evangéliomi egyház erkölcsi törvénye megingatásának azt, ha egyházunk nyugdíjintézete nem akarna irgalmas lenni még az erkölcsi elbukottak iránt is.

Lehet, hogy elfogult vagyok; de ami engemet fogva tart, az a bűnösök megváltójának evangélioma.

Mi is jogosíthatna minket arra fel, hogy az irgalomról letegyünk? egyházunk erkölcsi alapelve nem. Hát talán az a körülmény, hogy az illető elbu-

kott maga ugrott az örvénybe bele, maga akart lenni lelkének gyilkosa? De hát nem kötelesség-e megragadni a fegyvert annak kezében, ki azt maga ellen emeli? Aztán meg mi biztosít bennünket a felől, hogy az illető önmaga-e oka vesztének!

Lehet, hogy hajlama, könnyelműsége vitte az elbukottat az erkölcsi örvényig. De hát én nem olvasom a megváltóról szóló tudósításokban sehol, hogy ő a bűnösöket ne úgy kezelte volna, mint szerencsétleneket; nem olvasom sehol, hogy erkölcsi fölényében őket elvetette volna. Erkölcsi fölénye csak a törvénytudó farizeusokat sujtotta, ostort csak azok ellen fogott, kik kalmárkodásokkal Isten házáat latrok barlangjává tevék; a bűnösöket felkereste ő, hogy megmentse, ami elveszett vala s az eltévedt juhot vállára vevé s a megmentett tévelygőt Isten angyalainak örömeire vivé.

Krisztus erkölcsi alapelve a szeretet, mely előtt még a bűnös is bizólag emelheti fel tekintetét, mert a szeretet miudeneket elfedez, mindeneket eltűr, mindeneket megbocsát. S ha az ember lelkéből hit, remény, minden eltöröltetnék is, a szeretetnek meg kell maradnia megingathatatlan fundamentumul, melyen megálljon Istennek országa az emberek üdvére; mely nélkül üres beszéddé válna keresztyénségünk, Krisztus a szeretetről ismer övéinek minket. Evangéliumi egyházunknak a Krisztus által adott ez erkölcsi alapján kérem azért a bizottságokat: „*töröljék az egytetemes nyugdíjintézet alapszabályaiból a 25-dik §-nak C. pontját, mint Krisztus erkölcsi elvével ellenkezőt!*”

II.

De az idegen szerencsétlenektől jöjjünk egy kissé közelebb magunkhoz. Tájékozódjunk. Kik, mik, miféle fajzatok azok, a kikről itt a nyugdíjintézet terén szó lehet? A szégyen és fájdalom érzete nyomja bár le hangunk, sóhajtva is csak azt kell rölük vallanunk: ezek a mi testünkben való test, a mi vérünkben való vér, a mi gyermekeink azok.

Apák! elveszük-e mi magunk a mi eltévedett, vétkes gyermekeinket, a helyett, hogy azokat menteni akarnánk? Annyiszor hivatkozunk mi egyebek előtt a szülői kötelességekre, mikor pedig a magunkérol van a szó, másképp cselekednénk, mint cselekedni a szülői érzés megparancsolja?

Vagy nekünk az lehet talán ok a kemény szívűsége, hogy a vétkes, talán elvetemült gyermek, magaviseletével nevünkre szégyent hozott és miattok az emberek gúnyát, megvetését kell hordanunk? Okozhat szégyent, gyalázatot; sirva legyen bár kénytelen az ember gondolni gyermekére; miatta, szégyenével siessen bár a föld alá rejtőzni is el; mégis a mi gyermekünk ez, ki szívünkhöz van növe; a szülői érzés annak csak javát, sorsa könnyítését, me nekvésését, boldogulását tudja kívánni mindenütt. A szülői szív az elítélés és elvetés helyett mentő okokat keres bukott gyermekének védelmére. Az pedig annak az elbukott gyermeknek nem lesz mentésére, ha a szülői kéz azt a bűnverte szerencsétlent a segély elvonásával még mélyebbre sujtja nyomorába. Hisz úgy is első sorban a nyomor lehetett oka a gyermek bukásának!

Merünk-e gondolni arra az eshetősége, hogy midőn mi nem leszünk és gyermekünk feje fölül el-tűnik a fedél, kezébe nem akad kenyér, mert a mi kidöltünkkel gyermekeinkre csak a nyomor tátja tor-kát? Uram ne vigy minket a kísértetbe!... Ámen!
... Csak Krisztus ereje tudta mondani a kísértő ördög-

nek: „Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Istennek igéjével, mely az ő szájából származik.“ A mi gyermekeink még csak gyenge gyermekek. Ki meri elítélni őket, ha nyomorverte lelkük nem elég erős a kísértések ellen. Az apai szív sirathatja elbukott, elvesztett gyermekét; de örül, ha reá akad és megmentve kebelére ölelheti őt. Az apai szív gyermekének vétkeivel szemben tán sír; de megbocsát.

Annál inkább teszi ezt és mást nem tehet; mert az önvád töre mindig ott szúr a szívben... Bűnös hajlami, könnyelmű észjárása vitte bűnbe a gyermeket? Gondoljunk itt vissza arra is: mint teljesítettük apai kötelességeinket? Nem vettük-e ezt könnyedén, mikor szigoruaknak kellett volna lennünk? Indulatainak, értelmének irányításánál, jelleme fejlesztésénél nem vádol-e bennünket semmi mulasztás? Nem magunk okoztuk-e, hogy gyermekünk ingatag, szűk látkörű, gyenge jellem lett, mely nem tudott megbirkózni a vesztére törő kísértésekkel. Hátha még ez a boldogtalan gyermek nélkülözni volt kénytelen életének már kora idejétől kezdve a gondos szülői szeretet gondját, örökös figyelmét? Ha az ilyen aztán árvaságának terhe alatt összetörve a bűn martaléka lett, ezt a nyugdíjintézet ne gyámolítsa-e, ne siessen-e megmenteni? Apai érzés nem hozhat oly törvényt, mely az ilyeneket kitagadni tudná. Én ez apai érzés hatása alatt Brutust tisztelni nem tudom, ki politikai vétkéért fiát halálra ítélte; de a szeretetérzés tiszteletével tudok tekinteni arra a kanaanita édes anyára, ki Jézushoz fordult segélyért, mert az ő leánya „az ördögtől gonoszul gyötretett.“

Azért kérem: *töröljék el a 25. §. C. pontját; mert annak intézkedése természetellenes!*

Ihász László,
evang. lelkész.

(Vége köv.)

Az „utasítás“ a nem állami elemi népiskolákról.

Az 1907. évi július hó 1-én életbe lépett az 1907. évi XXVII., a nem állami elemi népiskolák jogviszonyairól és a községi és hitfelekezeti néptanítók járandóságairól szóló törvénycikk, melynek végrehajtása tárgyában a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1907. évi 76.000. szám alatt kelt rendeletével a törvényhatósági közigazgatási bizottságok számára utasítást adott ki. Sok szó esett immár erről a törvényről és erről az utasításról — pro et contra. Itt sérelmes pontjait föltüntetvén, panaszra nyitották meg ajakaikat, ott tagadván a sérelem létezését, alig fogytak ki a dicsérő himnuszokból. Az igazság a közép úton közelíthető meg. Aki elfogulatlanul akarja bírálni, méltányolni e törvényt és utasítást, annak nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy e törvényt és utasítást nem kizárólag valamely egyház érdekében alkották, sem nem valamely egyház ellen: hanem alkották a haza érdekében, a közjó érdekében és alkották azok ellen, akik a haza érdeke ellen vannak. Ezen az elvi állásponton kívánok a törvényről és az utasításról szólni.

Általánosságban a megnyugvás és öröm bizonyos mérvével fogadom a törvényt és utasítást, mert ezeknek célja egyfelől a felekezeti néptanítók javadalmazásának olyan rendezése, hogy képzettségük és állásuk igényeinek megfelelő tisztességes megél-

hetésük biztosítva legyen; másfelől az állami, nemzeti érdekek is megóvassanak és biztosítottassanak és mivel ezen kettős cél szolgálataiban a történelmi jogosultságuknál, hivatottságuknál fogva jogosult tényezőket, jelesen az egyházakat mellőzni nem, sőt inkább közreműködésüket továbbra is igénybe venni, támogatni kívánja.

Teljes azonban örömem és tökéletes megnyugvásom nem lehet, mert bár a törvény és az utasítás az eddigi állapothoz képest a tanítói javadalom és állami segítség tekintetében előre haladást és javulást mutat, mindazonáltal sok jogos igényt még kielégítetlenül hagy és mivel az utasításnak több homályos és nehézkes, könnyen félreérthető és félremagyarázható, az egyház önkormányzatát ok nélkül megszorító, a jogegyenlőséget sértő pontja van.

Midőn ezen fogyatkozásokra reámutatok, azon jóakarattal fogva, mely a végrehajtási utasításban az egyházi főhatóságokhoz az utasítás megküldése alkalmával intézett kormányrendeletben is nyilatkozik és amelynek a vallás és közoktatásügyi miniszter az országgyűlési tárgyalások, illetve a bizottsági tárgyalások alkalmával is kifejezést adott, él bennem a remény, hogy amit most azonnal elérni nem lehetett, azt meghozza az idő, a rövid idő és hogy a hazai alaptörvényeket sértő pontokat és intézkedéseket mielőbb törvényesen megfogják változtatni és addig, míg ez megtörténik, azokat szabadelvűen, előzékenységgel fogják alkalmazni.

Kund Sámuel.

(Folyt. köv.)

TÁRCA.

Evangelikus egyházunk iskolafenntartói kötelessége, különös tekintettel a népiskolákra.*)

Annyiszor s oly különböző változatokban halljuk hangoztatni azt a véleményt, hogy evangelikus egyházunk iskoláinak fenntartásával tulajdonképpen állami feladatot teljesít, hogy szinte ellenmondást nem tűrő dogmává kezd válni s még egyházián gondolkodó híveinket is befolyásolja, itéletükben megteveszti, állásfoglalásukban lanyhakká kételkedőkké teszi. Magunk között sopánkodunk ugyan, de a nyilvánosság előtt átengedjük a szót az államosítás híveinek, akik viszont annál nagyobb buzgósággal hirdetik radikális nézeteiket, a melyek egyenesen kétségbevonják az egyházak iskola fenntartó jogát, sőt még az egyházaknak az iskola és a nevelés ügyébe való beleszólási jogát is. A reakció bélyegét sütik arra, aki ez eszméknek nem hódol. Csak nem rég tapasztalhattuk, mily visszatetszést szült a politikusok, a sajtó és legalább részben a népnevelés munkásai körében is a vallás- és közoktatásügyi miniszternek az a kijelentése, hogy épen hazánk nevelésügye érdekében nem híve az uniformizálásnak s így az az államosításnak sem.

Feltűnhetett az is, hogy gróf Tisza Istvánnak mint dunántúli reform. egyházkerületi főgondnoknak igazán mélyen járó, hatalmas székfoglaló beszédében épen azt a részt méltatták legkevésbé, vagy hallgatták agyon, a melyben a felekezeti iskola fenntartásának kérdésében Apponyi Albert gróffal való egyet-

*) Papiértekezetlen tartott előadás.

értését hangsúlyozza; pedig aki ezt a beszédet elfogulatlanul olvassa, az kénytelen bevallani, hogy épen e részben nyilatkozik meg az eddigi állambölcselelő s egyházának öntudatos tagja, mikor többek között azt mondja: „A magyar proteztantizmus egyik büszkesége az, hogy születési percétől fogva a közoktatásügynek szentelte erejének legjavát, hogy vezető tényező volt a népnevelés, a tanügy, a tudomány terén oly időben, midőn állami és más társadalmi tényezők előtt ez jóformán terra incognita volt. Ez a hivatásunk megvan ma is, erről le nem mondhatunk, iskoláinkat nem dobhatjuk el magunktól, azokhoz ragaszkodnunk kell, nemcsak egyházunk, de a nemzei ügy szempontjából is. Divatos dolog ma támadni s mint elmaradt, nem eléggé felvilágosodott embereket kicsinyelni, azokat, kik nem a kötelező állami oktatás hívei. Hát én töredelmesen bevallom, hogy e tekintetben egy véleményben vagyok a jelenlegi kultuszminiszter urral és készsággel megosztom vele azon támadásokat, a melyekben a felekezeti iskolák érdekében tett kijelentéseikért részesült. Erős meggyőződés, hogy hiba, sőt veszedelem, a hit és tudás forrásait elszakítani egymástól. Hiba, sőt veszedelem, e kettő bifurkációját oltani be, már az eszmélni kezdő gyermek lelkébe. Hiba, sőt veszedelem a felnövő generációt, kit ma még csak elválasztott, de mihamarább szembekerülő polus hatásának tenni ki, a melyek ellentétes törekvései között azután vagy a felvilágosodás győz a vallás rovására, vagy a hit a tudomány rovására. S ha a hit a tudomány közötti szerves kapcsolatot, az ezeket egy világnézetbe egyesítő belső harmónia nemcsak a népek való. A társadalom valamennyi osztályának egészséges szellemi fejlődése ettől van függővé téve.“ Arany igazságok ezek, s jól esnek annak, aki gyöngé szavával már ismételtelen igyekezett egyházunk iskoláinak az államosító törekvésekkel szemben védelmére kelni.

Megvagyok győződve, hogy e körben, a melynek minden tagja mint egyházunk felavatott szolgálja s hitünk igazságainak, egyházunk javainak felelősködő öre tudatosan nem munkálkodhatik az államosítás érdekében; de talán nem lesz szükségtelen egyházunk iskolafenntartói köteleességéről *elvi szempontból* szólni; mert sokszor tapasztaljuk, hogy igazunk védelmében sokszor azért vagyunk gyöngék és engedékenyek, mert csak a mindenkori viszonyok, mondhatnám a napi érdekek szempontjából ítéljük meg a kérdést; míg ha a lényeg, az elvi szempontot nézünk, igen sokszor másképp ítéljük meg a helyzetet s még esetleges előnyök kedvéért sem lennének hajlandók a lényegből és elvből engedni.

Tárgyam: evangélikus egyházunk iskolafenntartói köteleessége, még pedig főleg a népiskola szempontjából. Tehát az iskolafenntartást az evangélikus egyház köteleességének tartom, amelyet helyette senki más nem végezhet, amelyről tehát le nem mondhat, ha csak önmagát megtagadni nem akarja s ha a dolgok úgy fejlődnek, hogy az oktatást teljesen az állam venné kezébe, ez az evangélikus egyházra nemcsak nagy veszteség, hanem életgyökerén ejtett mély és veszedelmes seb volna, amely, ha hirtelen halált nem is, de mindenesetre lassú, de biztos sorvadást vonna maga után.

Egyházunkat iskoláinak fenntartására kötelezi mindenek előtt az a hitalap, a melyen áll, s ez nem egyéb, mint az Isten ígéje. De Isten ígéje azt mondja:

„Tanítsatok minden népeket“ természetes: nemcsak a felnőtteket, hanem a gyermekeket is; hiszen minden tanítás a gyermekkorral kezdődik. „Tanítsatok meg őket — t. i. akiket megkereszteltek, hogy megtartsák mindazokat, a melyeket én mondtam néktek,“ mondja tovább az Úr. S ha kétségünk lehetne arra nézve, hogy ez az utasítás vonatkozhat-e a gyermekekre, ott van az Úrnak világos szava tanítványaihoz: „Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket, s meg ne tiltsátok őket; mert ilyeneké a mennyeknek országa.“ Nem azt jelenti-e ez, hogy akik Krisztus tanítványai akarnak lenni, azoknak szent feladata, hogy a gyermekeket Krisztushoz, az Üdvözítőhöz vezessék. Igaz, hogy erre azt lehetne válaszolni: „Hiszen ez megtörténhetik anélkül, hogy az evangélikus egyház nagy költséggel külön iskolákat tart fenn; hiszen ott van a család, ott legyen gondja a szülőknek, hogy gyermekeik élő közösségben maradjanak Üdvözítőjökkel; ott vannak a lelkészek, akik nem felekezeti iskolában is szabadon, sőt kötelességszerűleg taníthatják a vallást. Ám de mit használ a családi nevelés ott, ahol az iskola, a család szellemének egyenesen ellene dolgozik, vagy legalább is ahol az iskola egészen más alapon áll mint azok a családok, a melyekből az iskola növendékeit kapja? A családban esetleg nagy gonddal ápolat csemete táplálék, gondozás híján elcsenevészedik, elhal az iskola szárazító, közömbösítő levegőjének befolyása alatt. Sokszor meg épen az iskola van hivatva pótolni azt, amit a szülői ház a valláserkölcsei nevelés terén elmulaszt.

De hogyan pótolja, ha az iskola nem áll a valláserkölcsei nevelés alapján, vagy legalább is nem azon vallási alapon, amely a való életben egyedül nyújthat támaszt az embernek, t. i. a kijelentés tényein alapuló s történelem folyamán az egyház életében életadó hatalomnak bizonyult vallásosságon? Ami pedig azt az ellenvetést illeti, hogy a lelkész a nem egyházi iskolában is elvégezheti vallástanítói tisztét, erre csak azt mondhatom, hogy igenis elvégezheti; de vallásos nevelés-e az, amely csak bizonyos órákra szorítkozik, amely hamupipőke szerepre van kárhóztatva, ahelyett, hogy mint kellene, vezetne és mindent áthatna. A vallás az iskolában nem egy különálló tantárgy pusztán a többi tantárgyak között, hanem az egész iskolai életet átható erő, az a kapocs, mely az összes tárgyakat magasabb egységbe fűzi, az a tiszta szellemi légkör, melynek hatása az oktatás és nevelés minden tényében érezhető, amelynek hatása annál közvetlenebb és mélyrehatóbb, minél kevésbé jelentkezik, mint különálló s csak bizonyos órákra szorítkozó tanítás. Hogyan érezze a gyermek, hogy az „Istennek országa és annak igazsága“ a fő dolog, ha ezt csak a hitoktató szájából hallja, aki csak mellékesen jár be az iskolába s akkor tarthatja meg óráit, ha a többi tárgyak után marad még egy szabad óra? Hogyan váljanak ily gyermekek keresztyén egyéniségekké, akiknek életét az elő hit határozza meg?

Hogyan felelhet meg így az egyház a keresztség alkalmával elvállalt azon feladatának, mely szerint gondoskodnia kell arról, hogy az a megkeresztelt gyermek a Krisztus közösségében megmaradjon, gyarapodjék, Isten országának polgára legyen? Pedig ezt a feladatot az egyház magára vállalta. Tehát annak meg is kell felelnie, mégpedig nem félig, hanem egészen. Ezért ismétlem azt az evangélikus paedagóg-

gusainknál található kijelentést, hogy a gyermekek-
resztelés egyenesen megköveteli az evangéliumi is-
kolát. Tehát evangéliumi egyházunk szent köteles-
sége a keresztség által felvett tagjáról gondoskodni.

Követeli ezt nemcsak a hit, hanem a hitből folyó
szeretet is. Ha tudjuk, hogy csak egy út vezet bé-
kességre s üdvösségre, a Krisztusban való élő hit,
szabad-é gyermekeinket már zsenge korukban oly
hatásoknak tenni ki, amelyek a hit virágát elhervaszt-
ják? Szabad-é tőlük elvonni azt az éltető levegőt,
amelyre szükségük van, amelyre lelkük öntudatlanul
vágynak, s melyben egyedül találja meg legtisztább
örömét, boldogságát? Szabad-é követ dobni gyerme-
keinknek, mikor kenyeret kérnek? Pedig ezt tesszük,
ha nem a Krisztusban neveljük őket. Vajjon nem sze-
retetlenség, nem kegyetlenség-é ez? Nem ér-é ben-
nünket akkor méltán az Urnak az a szigorú szava,
amely óva int a kisdetek megbotránkoztatásától?
(Máté 18, 6.) (Folyt. köv.)

TANÜGY.

Iskolalátogatók. A m. kir. vallás- és közokta-
tásügyi miniszter az 1883. évi XXX. t.-c. alapján az
ág. h. evang. középiskolák meglátogatásával s azok-
ban az állami főfelügyelet gyakorlásával az 1907—8-ik
tanévre a következőket bizta meg:

1. A bányai ág. hitv. ev. egyházkerület főható-
sága alá tartozó budapesti főgimnáziumra nézve dr.
Erdődi Béla udvari tanácsost, Budapest fő- és szék-
városi tanker. kir. főigazgatót; az aszói algimnáziumra
nézve Spitkó Lajos budapestvidéki tanker. kir. főigazgatót;
a besztercebányai algimnáziumra nézve Jurkovic Emil
besztercebányai tanker. kir. főigazgatót; a szarvasi főgimnáziumra
nézve Géresi Kálmán debreceni tanker. kir. főigazgatót; végül a
csabai főgimnáziumra nézve Vass Bertalan nagyvá-
radi tanker. kir. főigazgatót.

2. A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület főhatósága
alá tartozó késmárki, szepesiglói, rimaszombati és
rozsnyói főgimnáziumokra nézve Jurkovic Emil
besztercebányai tanker. kir. főigazgatót, az eperjesi
főgimnáziumra nézve dr. Mátyás Engelbert kassai
tanker. kir. főigazgatót; a nyiregyházi főgimnáziumra
nézve Géresi Kálmán debreceni kir. főigazgatót.

3. A dunáninneni ág. hitv. ev. egyházkerület
főhatósága alá tartozó pozsonyi főgimnáziumra nézve
Pirchala Imre pozsonyi tanker. kir. főigazgatót s a
selmecbányai főgimnáziumra nézve Jurkovic Emil
besztercebányai tanker. kir. főigazgatót.

4. a dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület főha-
tósága alá tartozó soproni főgimnáziumra és a felső-
lövői gimnáziumra és alreáliskolára nézve Városi Ti-
vadar győri tanker. kir. főigazgatót; a bonyhádi al-
gimnáziumra nézve pedig Váradi Károly székesfehérvá-
ri tanker. kir. főigazgatót.

5. Az erdélyrészi ág. hitv. ev. egyházkerület főha-
tósága alá tartozó besztercei és szászrégeni gimnáziumokra
nézve Kuucz Elek kolozsvári tanker. kir. főigazgatót;
a brassói, medgyesi, nagyszombati, segesvári, szászsebesi
gimnáziumok, úgyszintén a nagyszombati és brassói
reáliskolákra nézve Walther Béla löcsei állami főreáliskolai
igazgatót.

Tankönyv-pályázat. A múlt év utolsó napján
járt le a pesti ág. h. ev. magyar egyházközség tanácsa
által a népiskolában s a középfokú iskolák négy alsó
osztályában használandó könyvek megírásá-

sára, illetve benyújtására kitűzött tankönyvpályázat.
Hisszük és reméljük, hogy az egyházközség érdemes
vezetősége rövidesen értesít bennünket a pályázat
számbeli eredményéről, amire őt a hírszolgálat érde-
kében ezennel föl is kérjük.

BELÉLET.

A karácsonyi estét a szepesbélai ev. ifjúsági
egyesület jan. 5-én ünnepelte meg. Mint igen sikerült
szavaltatok előfordultak: A betlehemi gyermekölés
Sallet Laien Evangeliuma szerint; Az öreg házaspár
szepesi tájzólásban Weber Rudolftól. Előadást tartott
Weber Samu az elhagyatott karácsonyáról. Felváltva
az ifjúsági vegyeskar négyhangú énekeket adott elő
zenekísérettel. Az előadások kivétel nélkül tetszést
arattak.

Budapest. Lélekszám tekintetében is egyike
legelső egyházainknak a pesti deákteri magyar egy-
ház s egyházaink között vezérszerepre hivatott nem-
csak a lélekszám miatt, hanem szociális helyzete
miatt is azért, mert fővárosi egyház. Nevesebb egy-
házainkhoz hasonlítva aránylag fiatal egyház még,
de az utolsó években észlelhető fejlődése következtében
múltán sorakozik amazok mellé. Néhány esztendővel
ezelőtt a céltudatos vezetőség kijelölte az egyház
kiepítésének irányát és kereteit s a menyire a rendelkezésre
álló anyagi eszközök engedik, most ép oly céltudatosan és
egy pillanatra nem csökkenő energiával viszi előre az
egyházat fejlődése útján. Két év előtt megalakította a
második lelkészi kört, gyönyörű templomot építve a fasorban
s most megint egy fontos s jelentőségében messze kiható
lépést tett a kitűzött cél felé. Köztudomásos dolog,
hogy — különösen a városi egyházban — mily nagy
szerepe van a belmissziói munkásságnak, mert ennek révén
tud a lelkész közelebb jutni a hívő lelkéhez, sőt az egyház
számára megnyerni, illetve megtartani. A pesti lelkészek
azonban épúgy, mint nagyobb egyházainkban másutt is,
tulontúl el vannak halmozva egyéb lelkészi teendőkkel s
intenzív belmissziói munkásságra nem is gondolhatnak.
A pesti egyház azonban e bajon is segített; külön állást
szervezett a belmissziói munkára s annak vezetésével
Majba Vilmos vallástanár-igazgatót bizta meg. Közel 20
éve működik *Majba Vilmos* a pesti egyházban, mint
vallástanár, ismeri egyházának viszonyait s eddig tevékenyen
részt vett az egyházi munkásságban; ismerte lelkészedését
s ügybuzgóságát, van jogunk remélni, hogy az új munkakör
feladatait is teljes sikerrel egyháza javára fogja meg-
oldani. Ugyancsak nagy változás előtt áll a pesti
német egyház is. Általánosan nagyrebecsült lelkésze,
Schranz János még az elmúlt esztendő végén aggkorára
való hivatkozással lelkészi állásáról lemondott s az
egyháztagok kérései sem tudták ezen szándékától eltántorítani,
egyháza tehát kénytelen volt lemondását elfogadni.
Helyettesítésével *Broschko G. Adolf* segédlelkészt
bizták meg. Az állás végleges betöltésére vonatkozólag
eddig nincsen hír. Lemondott állásáról és nyugdíjaztatását
kérte, megrongált egészségi állapotát; thozva föl okul,
a deákteri nép- és polgári leányiskola igazgatója,
Falvay Antal, ideiglenes helyettese *Kurz Sámuel*
tanító. Egy alkalommal már beszámoltunk arról, hogy a
kispest-erzsébetfalusi újonnan alakított missziói lelkészi
állásra a

pestvárosi esperesség egyhangulag Máté Károly eddigi pesti magyar segédlelkészt választotta meg, ki állását a tolyó év első napján el is foglalta. E lelkési kör ugyan nem esik a főváros területére, de annyi kötelék fűzi a pesti egyházhoz, hogy jogosan idszámíthatjuk, annál is inkább, miután valószínűleg e két város lesz az első, melyet a közeljövőben a fővároshoz csatolni fognak, amikor is aztán fővárosi egyházzá lesz e missiói kör is. De beszámolhatunk még egy örvendetes mozgalomról, mely az *óbudai* kis egyházban indult meg s melynek célja az önállósulás. Az óbudai egyház, mely a főváros III. kerületének egy részére terjed ki s körülbelül 1000 lelket számlál, a múlt század negyvenes éveiben keletkezett Mária Dorottya főhercegasszony kedves papjának, Bauhofer Györgynek buzgólkodására, de maga a főhercegasszony is kimutatta a kis egyház iránt érzett jóindulatát, amennyiben egy csinos szobaorgonát ajándékozott neki, melyet az egyház ma is kegyelettel őriz. A kis egyház kezdetben a budai, később a pesti német, majd ismét a budai egyházhoz csatlakozott s ma is mint az utóbbi egyháznak filiája szerepel, bár időközben önálló iskolája megszűnt. Van saját felügyelője, presbyteriuma s közel 40.000 korona vagyona s az anyaegyházhoz tulajdonképp csak a lelkész közössége kapcsolja.

Régi vágya volt az egyháznak az önállósulás, de az anyagi eszközök hiánya a dédelgetett terv megvalósítását mindaddig gátolta. Most azonban a székesfőváros, az eddig élvezett hitoktatói segélyen kívül megfelelő egyházi segélyben is fogja az egyházat részesíteni, s ezzel lehetővé tette az önállósulást is. Úgy értesülünk, hogy az egyház a Zichy-utcában lévő bérházában, mely magában foglalja az egyház imatermét is, megfelelő paplakást szándékszik építeni, s aztán az illetékes hatóságoknál az anyásítás iránti kérelmét benyújtani. Miután az egyház lelkésze, Scholcs Gusztáv bányakerületi püspök ur is szeretettel támogatja az egyházat e tekintetben, remélhető, hogy a budapesti egyházak száma ismét szaporodni fog egygyel. És talán idővel megvalósul sokaknak hő óhajta is: kialakul az egységes budapesti egyház, mely aztán körülbelül negyvenezernyi lélekszámával, tekintélyével, sulyával tényleg az ország első egyháza lesz.

Segédlelkész-választás. A nyiregyházi ev. egyház képviselőtestülete a múlt hó 29-én tartott ülésén *Duszik Lajos* végzett theologust, jelenleg hallei egyetemi hallgatót az újonnan rendszeresített második segédlelkészi állásra egyhangulag megválasztotta.

Hymen. Szklenka Gusztáv alsósajói lelkész eljegyezte Nemes Tónit Dobsinán. Áldás kísérje a készülő szent frigyet!

Nyilvános nyugtázás. Az Ungváron építendő ev. templomra a következő adományok folytak be: nagylévardi egyház 3 korona, lelkésze: Maljárik János János 1 kor., misérdi egyház 2 kor. 50 fill., blatniczai egyház 2 kor., radványi egyház 4 kor., bajai egyház 2 kor., mezőberényi egyház 7 kor., tótkomlósi egyház 5 kor., soproni fogház 11 kor. 60 fill., tiszaföldvári egyház 5 kor., téthi egyház 2 kor., Bartholomeidesz Adél 2 kor., Alsószélezsényi egyház 3 kor., orosházi egyház 5 kor., batizfalvi egyház 19 kor. 36 fill., iglói egyház 9 kor., hosszúfalufürészmezei egyház 1 kor., besztercebányai egyház 5 kor., sajtógömöri egyház 3 kor., körmöczbányai egyház 5 kor., hlubokai egyház 4 kor., szarvasi egyház 5 korona, pusztavámi egyház

3 kor., árvaújfalusi egyház 2 kor., mosóczi egyház 7 kor.

Midőn a nemes egyházak s jószívű emberbarátok eme adományaiért a missiói egyház nevében hálás köszönetet mondok, ismételten azzal a bizalmas kéréssel fordulok a nemes egyházakhoz s lelkésztestvéreimhez, hogy az esdő szöveget szíveleljék meg, adományokkal ne késsenek, — de siessenek építeni az Úrnak hajlékát itt ez exponált s igen fontos missziói helyen. Nem arról van itt szó, hogy sokat, — kiki ahogy elgondolta az ő szívében, úgy cselekedjék, — a kis adomány is egyaránt kedves az Úrnak. Ajánlják ez ügyet az egyházfelügyelő uraknak is szíves figyelmébe; hisz ez mindenütt a testvérek ügybuzgalmától függ. Isten áldását kérve mindenekre, vagyok hitrokoni szeretettel: Ungvárt, 1908. jan. 2. *Margócsy Aladár*, a tiszai egyházkerület missziói lelkésze.

Jótekonny hagyomány. A múlt hó 20-án halt el Nyiregyházán Schultze György iparos, 70 éves korában. Németországból vándorolt be hazánkba még a 60 éves évek elején. Nyiregyházán telepedett le, itt nősült meg. Nejét 5 évvel ezelőtt elveszítette s most ő maga is követte őt a sírba. Gyermekai nem maradtak. Vagyona jelentékeny részét jótekonnycélokra hagyta. Így a ref. egyháznak, a városi dalárdának, keresztgyermekének stb. Evang. egyházunk kapta a hagyomány legértékesebb részét, a vasuti utcán fekvő telket és a többi hagyományosok kielégítése után fennmaradó készpénzt, a mi az elébb említett telek értékével együtt körülbelül 20—25 ezer K értéknek felel meg. — A szorgalmas munkás és hű egyháztag emléket áldva fogjuk megőrizni mindig.

Nyilvános köszönet és nyugtázás. A *kölcsi* ág. hitv. evang. iskola s tanítói lak építésére s az árvíz által megrongált templom és paplak renoválási költségeire „Kérőszózat” címén kibocsájtott gyűjtőívünkre következő adományok folytak be alantírt napig. Bajai ev. egyház 3 K, tatrángi ev. egyh. 1 K, Glück Frigyes Budapest 20 K, Weidlich Pálné Miskolc 2 K, nyárasdombi ev. egyház gyűjtése 8-20 K, francfeldi ev. egyház gyűjtése 25-70 K, tótkomlósi ev. egyház 2 K, Horváth Sándor gyűjtése Szerencs 11 K, Wladár Emil Klazán 10 K, nagykarolyi ev. egyház gyűjtése 7 K, iglói ev. egyház gyűjtése 12 K, debreceni ev. egyh. 12 K, békéscsabai ev. egyház 10 K, Horváth Gábor gyűjtőívén Tiszadecs 3 K, zólyomi ev. egyház 2 K, pilisi ev. egyház 2 K, pusztaföldvári ev. egyház gyűjtése 3-90 K, Hólek László Szeged 5 K, Csipkés András gyűjtése Nagykároly 43-40 K, Neumann Vilmos gyűjtése Budapest 70 K, Szútor Zoltán gyűjtése Beregszász 28 K, Kell Ferenc ev. missziói gondnok gyűjtése Beregszász 50-60 K, antunováci ev. egyház gyűjtése 7-30 K, misérdi ev. egyház 2-50 K, gölnicbányai ev. egyház 6 K, Gebauer Károly Debrecen 10 K, Szük Józsefné Hosszúfalu 25 K, bábaszéki ev. egyház lelkésze 6 K, budaméri ev. egyház 2 K, tiszaföldvári ev. egyház 5 K, győri ev. egyház 10 K, tótkeresztúri ev. egyház 4 K, mezőberényi I. ker. ev. egyház 7 K, pusztavám—ondódi ev. egyház 3 K, nagylévardi ev. egyház 3 K, Hrk János ev. lelkész Málnapatak 2 K, nagyszélezsényi ev. egyház 3 K, Gulya György ev. ref. lelkész kunágota 3 K, sajtógömöri ev. egyház 2-50 K, fűrészezei ev. egyház 1 K, Fajcsik Lajosné gyűjtőívén Miskolc 7 K, Bortnyik Lajosné Miskolc 4 K, besztercebányai ev. egyház 5 K, szegedi ev. egyház 5 K. Összesen 455 K 10 fillér. Midőn ezen összeget egyházunk nevében hálás köszönettel nyug-

tázzuk, szívesen kérjük szerető testvéreinket, hogy kérésorozatunkat, tekintettel egyházunk súlyos helyzetére, figyelemre méltatni kegyeskedjenek. Kölcsé, 1907. decemder 30. Dr. Zelenka Lajos egyházfelügyelő, Bortnyik György ev. lelkész, Máté Károly h. felügyelő, Konyecski Pál gondnok, Szolár Pál egyh. jegyző. A másolat hitelül: Kölcsén, 1907. dec. 30. *Bortnyik György*, ág. h. ev. lelkész.

IRODALOM.

Igehirdető.

Az „Igehirdető“ folyóiratra vonatkozólag nekem is van egy pár buzdító szóm.

Leányegyházban lakom, messze az anyaegyház-tól; van kis imaházunk, iskolánk és tanítónk — 120 lélekkel.

Miután lelkész urunk évente csak kétszer köteles kijönni, úrvacsorát osztani, a vasárnapi és ünnepi prédikációkat, illetőleg szentbeszédeket a tanító úr olvassa föl: és pedig évről-évre ugyanazon régi be-kötött könyvből.

Halottam ugyan lelkész barátaimtól, hogy szorultságban előkapják néha egy-két év előtti prédikációjukat . . . és a hívek nem veszik észre.

De tessék már most elképzelni a mi kis leánygyülekezetünket, a hol iskolás gyermekkorától fogva, egészen sirbatételéig, minden évben, mindig ugyanazokat olvassa a tanító úr!

Mi vonzza itt az embert az Istenházába? A legtöbbje a más felekezeti templomba megy!

Azt hiszem, hogy így van ez minden leányegyházban!

Ez okból én az Igehirdetőt oly hézagpótlónak találok, a melynek fenntartásáról az egyházmegyéknek kellene gondoskodnia!

Azonban nemcsak azért tartom hézagpótlónak, hogy megnyerő külsejű papi munkák nyomtatásban megjelenjenek, hogy abból más papok is okuljanak, hogy öt pengőt kapjon prédikációjáért némely lelkész, hogy azt csak a lelkésztestvérek olvassák, — hanem azért tartom hézagpótlónak, mert a leányegyházakban lakó híveknek lélekemelőbb, meghatóbb, buzdítóbbá tétetnék az istenitiszteleit, ha a tanító úr ilyeneket kaphatna és felolvashatná.

Vonzóbbá lenne az imaház, sűrűbben fognák látogatni és nem tévelyegnének ide-oda a hívek, ha tudnák, hogy újabb és újabb, lelketnemesítő, hitében erősítő beszédet fognak hallani!

Én azt hiszem, ha ezen célt tekintjük, lelkipásztoraink — önzetlenül — kivétel nélkül sorompóba lépnek!!

A jelentkezők közt a szerkesztő úr fölosztja a kidolgozandó anyagot és lelkészeink a náluk megszokott hitbuzgósággal, előre kidolgozzák egy-egy vasárnapra, ünnepre elmondandó tartalmas beszédjüket, leírják és elküldik a szerkesztőnek, hogy innét szíjjel küldessenek az országba . . . miként Jézus elbocsátá az ő tanítványait, hogy hirdessék mindennek az Isten igéjét!

Ennél nemesebbet, magasztosabbat nem tehetnének lelkipásztoraink, mintha ezen célt szemelött tartva, ily módon lehetővé tennék olyanoknak lelki szomjukat kielégíthetni, kiknek nem áll módjukban lelkipásztort hallgatni.

Hogy azonban a cél teljesen eléressék, nem lenne

elég, csak a leányegyházaknak ezt megküldeni, de nem is mondom mindnyáját, hanem egy-egy prédikációt külön is kinyomatni és a szórvány helyekre elküldeni, hogy azok is, kiknek tanítójuk sincsen, olvashatnak vasárnaponként, az ő hitüknek megfelelő szentbeszédeket, hogy azokban vigaszt találva, megerősödhetnek!

De tudjuk azt, hogy szegények a leányegyházaink és szegényebbek azok, akik szórványhelyeken laknak.

A cél elérése érdekében szükségesnek tartanám, az Ev. Orállóval kapcsolatban külön mellékletként kiadni e prédikációkat s ingyen elküldeni a filiákba s szórvány helyekre, — persze a ref. prédikációk it kimaradnának.

Aldozzon erre az egyházmegye! Én azt hiszem, ha külföldi missiókra költünk ezeket, erre is kerülne pénz és meg vagyok győződve, hogy ezen, erre mintegy belmisszióra kiadandó költség, bőven meghozná kamatját.

Nagytisztelendő lelkész urak! Miután az én körömön kívül esik ezen dolog, bocsássanak meg, hogy dolgukba mertem szólni: — fölvettem az eszmét, lelkész-értekezleteiken beszéljék meg e dolgot, ne hagyják csak két társuk vállaira nehezedeni; de mindenek felett kérem önöket: gondoljanak mi reánk is, kik — miután Jézus tanítványa személyesen oly ritkán tud eljönni hozzánk, — annál inkább érezzük annak hiányát!

Segítsék lelkünk szomját oltani!

Községi jegyző.

Evangelikus Homiletika, vagyis az egyházi beszéd elmélete. Irta *Hörk József*, ev. theol. akad. tanár Pozsonyban; ára 2 korona. E könyv a múlt hetekben hagyta el a sajtót s szerzője az a férfiú, aki sok éveken át tanította az eperjesi theol. ifjúságot arra a művészetre, hogyan szerkesszük egyházi beszédeinket, hogy híveinket a helyes uton vezethessük ő hozzá, a Krisztushoz. Mintha egykor elő szóval, nemes lévvel tartott előadásaira a koronát tenné fel e művével, mintha érezné, hogy egykori múltjának tartozik azzal, hogy tanítványai bizalmas köréből kilépjen, mintha csak most s hallanám sajátos előadását, oly ismerős, a múltat oly élesen rögzítő könyvének minden sora, gondolatvilágának egész menete. És ezeket a sorokat, ezt a gondolatvilágot kár lett volna elrejtetni, hadd világítsák be mai sok üres prédikátorunk elki világát, ha ugyan ki nem halt még a tanulás, a világosság után való vágy. Hogy pedig prédikációink emberileg tökéletesek legyenek, korántsem elegendők az Istentől vett ama adományok, melyek szép előadásra és méltó taralomra nyújtanak igényt, hanem ezeket az adományokat helyes irányban fejleszteniünk kell s éppen ebben áll minden homiletika jogosultsága s éppen ezt fejlesztői az olvasóban helyes gyakorlati érzéssel, benső hitteljesség-gel a Hörk homiletikája

E könyv anyagának beosztása, ha az egészet jól átgondoljuk, szakasztott mása egy prédikáció beosztásának, tehát a szerző mintegy ezzel is példát akar nyújtani az egyházi beszéd kidolgozási módjára. Az általános és különös bevezetés foglalkozik a homiletika fogalmával, rövid történetével, irodalmával és az egyházi beszéddel általában most következik a tárgyalásnak külső és belső homiletikai része, végül pedig az összefoglalás. Amennyire helyeslem e beosztást általában, úgy különösen kettőt kifogásolok. A belső homiletikai rész tárgyalja az egyházi évet is, holott ennek inkább a homiletika liturgikus részében, tehát a jelen mű beosztását véve tekintetbe, a külső homiletikában volna helye: midőn továbbá az egyházi beszéd textusáról, anyagáról szól, e részhez csatolja a főgondolatról szóló fejtegetéseit is, holott maga a főgondolat, mint az alapigékből levezetett rész már az egész beszéddel áll szerves összefüggésben, tehát az alaktani résznek első fejtegetésül kellene tenni. A 18-ik §-hoz csatolt 3-ik jegyzet e helyről kimaradhat, mert a főgondolatnak a textusból való mikénti kifejtésével semmi összefüggésben sincs a beszéd arányosságának tárgyalása; egyébként az e jegyzetben kifejtett arányt nem fogadom el: bevezetés $\frac{1}{4}$, tárgyalás kétnegyed és a befejezés $\frac{1}{4}$ rész, hanem igenis, amint a 64-ik lapon olvassuk: a kezdet és a vég együttvéve mindig kisebb tért foglalnak el, mint a közép. A mű újabb kiadásánál ezek a kisebbszerű alakítások, valamint a következő értelemzavaró sajtóhibák mellőzendők: 18. o. al. 5. sor, „elérése“ után nem kell vessző; u. o. al. 17. sor, a „művészettől“ után vessző s

ez után a „hogya“ teendő; 28. o. al. 10. sor, 1. Pét. 2-9 helyett I. Pét. 2. v. 9.; 81. o. al. 8. és 16. sor, drasztikus helyett dramatikuss (lásd helyesen a 102. o. 15. sort); 108. o. 14. sor, Lutherok helyett lutherok stb.

Egyéni impressióm szerint igen becses, naivul egyszerű és éppen ezért fülbemászó a gyülekezetről szóló rész. Szép irállyal, lendületes és igaz páthosszal rajzolja a lelkipásztor jellemé. lealkuvást nem tűrő kötelességét gyülekezetével szemben. Mély evangéliumi hit és öntudatos etikai kötelességérzet szokott így írni! Bárcsak minden pap, minden vallástanár méltatná a kegyes elolvasásra; nem, nemcsak, hanem meg szívlelésre, követésre!

(Pesti.)

Magyarok! A kész ruha bécsi gyári munka!

KLEIN ADOLF

férfi-szabó-üzlete BUDAPEST,

VI., Dessewffy-utca 23. sz.

Készít mérték szerint öltönyt vagy felöltőt 15 forinttól feljebb valódi gyapju szövet maradékokból. — Több évi tapasztalatomat **Neuländer Testvérek és Weiner és Grünbaum** es. és kir. udvari szabóknál szereztem. 13-3

•• M Ū V É S Z I E S M U N K A . ••

Az oly csunya és kellemetlen női arcszór eltávolítására legalkalmasabb a

RASOLIN.

Néhány perc alatt a szórt az arcról vagy kézről minden fájdalom nélkül eltávolítja.

Egy doboz ára 2 korona helyben, vidékre 2 korona 50 fillér előzetes beküldése mellett 52-3 bérmentve.

Magyar gyártmány! Egyedüli készítő! Magyar gyártmány!

„RASOL“ vegyipari vállalat

BUDAPEST, VI., Váci-körut 55.

Postai és vasuti szétküldés naponta a világ minden részébe.

„EL A BOROTVÁVAL!”

mely már oly sok **1000 és 1000** embernél **bőrbetegséget** és más **szerencsétlenséget** okozott.

Borotválkozzunk „Rasol“-al kés nélkül.

Ezen teljesen ártalmatlan vegyszerekből összeállított borotváló por a szakállt annyira megpuhítja, hogy az az arcról elválik és az arc bársouysima lesz.

Használata egyszerű, mindenki maga kezelheti.

Ára 1 kilogramm (elegendő 30-szori használatra) helyben K **2.40**, vidékre K **3.-**, előleges beküldése mellett bérmentve, utánvéttel K **3.20**.

Egyedüli készítő! Magyar gyártmány!

„RASOL“ **VEGYIPARI VÁLLALAT**

BUDAPEST, VI., Váci-körut 55. sz.

52-3 RAKTÁRAK BUDAPESTEN:

Török József gyógyszerárában, Király-utca 12 — Neruda N. drogériájában, Kossuth Lajos-u. 7. — Molnár és Moser drogériájában, Koronaherceg-utca 11. — Detsényi Frigyes drogériájában, Marokkói-u. 1. — Detsényi Károly drogériájában, Fürdő-utca 10. — Podor Márton drogériájában, Király-u. 31. Ács Mihály drogériájában, Lipót-körut 27. szám. És minden drogériában és illatszerkereskedésben.

Tisztviselő-kölcsön!

20,000.000 korona áll rendelkezésre **1600 koronán**

felüli törzsfizetéssel bíró köztisztviselőknek, katonatiszteknek, nyugdíjasoknak és nyugdíjképes magánhivatalnokoknak $3\frac{1}{2}$ százalékos alapon 10-20 évi törlesztésre, legtöbb esetben **kezes nélkül**, szerény utólagos díjazással. Semmi levonás! Régi tartozásokat **konvertálunk!** Megkeresésnél közlendő: életkor, szolgálati idő és törzsfizetés.

✠ **Országos hitel- és kölcsönszerző vállalat**

BUDAPEST, VII. ker., Izabella-utca 67.

(Andrássy-ut mellett.)

52-2

VALDMANN ALBERT

photocinkografiai műintézete

Budapest,

VIII. ker., Népszínház-utca 45.

Készít

CLICHÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzékek

és minden egyéb nyomtatványok

részére a legjobb kivitelben, a

legolcsóbb árak mellett. •

Felvilágosítással és árajánlattal

52-2 készséggel szolgálunk.

Elsőrendű ajánlatok! Elsőrendű ajánlatok!

Személyi hitel! Kezes és kezes nélkül katonatisztek-, papok-, lelkészek-, udvari-, állami-, megyei- és magán-tisztviselők, tanítók, kereskedők, iparosok, nyugdíjjogosult hölgyek, kereskedelmi alkalmazottak és magánosoknak $\frac{1}{4}$ —20 évig terjedő időre havi, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ és egész évi tőkekamat-törlesztéssel!

Különlegesség: A páris—bécsi enquete értelmében tőkésitem a jövedelmet.

Jelzálog hitel! 300 koronától feljebb I. II. és vidéki házak, nyaralók, gyárak, fürdőépületek, malmok, ásványviz és egyéb források és kőbányákra, a becsérték $\frac{3}{4}$ részéig.

Építési hitel! építésfélben levő ingatlanokra 2—3 részletben, oly arányban, amilyen arányban az építkezés előrehaladt.

Bank- és magánadóságok konvertálása!

Előnyösen! **szolid** alapon és **gyorsan** eszközöm mindezen fenti műveleteket elsőrangú bel- és külföldi intézetek által.

ZÁBORSZKI JÓZSEF

leszámító és bankiroda, Budapest, VI., Sziv-u. 28.

Válaszbélyeg melléklendő. • Kérjen prospektust.

ZORN MÓR

BUDAPEST—BÉCS.

Butorszállítási és
beraktározási
vállalata.

==== Képviseleve: =====

bel- és külföldön minden

==== nagyobb városban. =====

BUDAPEST,

VIII. József-körut 18. szám.

26—5

Ki akar pénzkölcsönt!?

Felvilágosítás díjmentes, válaszbélyeg ellenébe.

4—4 $\frac{1}{2}$ %-os pénzkölcsönt

◇ közvetítünk a következő feltételek mellett: ◇

FÖLDBIRTOKRA

65 évre 2·50%-ra	30 évre 3·20%-ra
60 évre 2·60%-ra	25 évre 3·65%-ra
40 évre 2·85%-ra	20 évre 3·95%-ra

Ezen csekély százalékban tőketörlesztés és kamat bentfoglalatik.

BOTH DEZSŐ BANKKÉPVISELETE

Budapest, VII., Rottenbiller-u. 1. szám.

Augusztus hó 1-től Szövetség-utca 2/B.

Nemkülönbön személykölcsönt katonatiszteknek, papoknak, tanítóknak, vasúti és gyári alkalmazottaknak, kereskedőknek stb. előnyös visszafizetésre.

Tisztviselőkölesön 5—25 évi időtartamra kötelezvény ellenében, fizetéselőjegyzésre kezes nélkül. 1000 korona kölcsön után törlesztés és kamat címén fizetendő havonta 8, 10, 12, 15 kor. Levélbeli megkeresésnél megírandó: állás, fizetés, kitöltött szolgálati idő és életkor. Ily kölcsönöket 15—20 nap alatt folyósítatunk.

✿ Törlesztéses jelzálogkölesön ✿

szilárd anyagból épült lakházakra, valamint telekrekre, építkezésekre 10, 15, 20, 25, 30, 40 és 50 év alatt leendő törlesztésre. 26—3

Beck Károly, Budapest

éphlet- és műlakatos, szabadalmazott ablakszellőztető készü-

* lék és önműködő zajnélküli ajtócsukó-készítő *

VIII., József-utca 14. szám.

Mértékvetel végett sziveskedjék hozzám fordulni. 🍃 🍃 🍃

Ablakszellőzők ára:

Legnagyobb, legnehezebb és diszes	25.-- kor.
Rendes ablakok iskolák, intézetek és magánlakásokhoz	13.— "
Könnyebb, szimpla ablakokhoz	9.— "
Klozetek	6.60 "

Szabadalmi szám 16.794. Költégetések ingyen.

Ablakszellőztető készülékeimet a következő nevezetesebb helyeken használják: Nemzeti Kaszinó, Kereskedelmi minisztérium, Ref. főgimnázium, M. kir. Ludovica, Kispesti állami elemi iskolákban s több kórház és iskolában és vidéken is kintőnek bizonyultak

3.500 darab már használatban van. 30—5